

Revolucioner Nikola Mašanović

Marko Petričević

Nikola Mašanović, rođen je u bogatoj seljačkoj porodici, u mjestu Ceklinu, općina Cetinjska. Ceklin je podlovcenska Crna Gora, koja je bila u centru Njegoševe i prednjegoševe Crne Gore. Upravo, Ceklin je sa svojih dvadeset sela, onaj dio Crne Gore, koji je sa Katunskom nahijom, Ljubotinjom i Crmnicom za punih petsto godina pisao najslavnije stranice historije Crne Gore. To su ona mjesta za koje pjesnik Njegoš kaže :

»Što se neda u lance vezati,
To se zbililo u ove glavice,
Da ginemo i krv prolivamo,
Za krst časni i slobodu zlatnu.«

(Gorski vijenac).

Nikolino rođenje pada u ono doba kada se Crna Gora mnogo aktivnije javlja kao evropska politička jedinica i kada se o njoj vodi mnogo više računa u međunarodnoj politici. To je ono doba od 1895. godine, kada se dinastija Petrović-Njegoš, povezala rodbinski sa više evropskih dvorova i stekla mnoge moćne prijatelje. Ipak nepopularno je odjeknula u Crnoj Gori, 1897. god., udaja lijepo princeze Natalije za Italijanskog kralja, dok je u Ceklinu ta vijest izazvala ogorčenje.

— Zašto gospodar ne udaje svoje kćeri u slavjanskim dvorovima, Srbije i Rusije, a ne za latine, koji bi nam kuću iskopali.

O cvim i sličnim govorima isticala se kuća Mašanovića. Nikolino otac oficir narodne vojske, zatim stric profesor i drugi bratstvenici. I baš te godine 1897. u mjesecu maju rodio se Nikola, a pet godina prije njega rodio se njegov stariji brat Marko, veliki borac i revolucioner, član CK KP Jugoslavije, i prvi instruktor CK Jugoslavije, što se čita na spomen listi na Cetinju, koja je podignuta u listu Jovana Tomaševića, koji je ubijen od bivše policije na Cetinju 30. aprila 1930. godine.

U tome velikom slavenskom i panslavenskom duhu vaipitata je crnogorska omladina, sve od godine 1565. (od godine koju prvi put historija pominje), kada su Crnu Goru



Nikola Mašanović u društvu Veljka Kneževića i Marka Petričevića na glavnoj ulici Dubrovnika

razni misionari počeli vezivati sa Srbijom i Rusijom. Sa tim panslavizmom koji je u Crnoj Gori odjekivao kao rusofilstvo, vaspitani su još iz malena braća Marko i Nikola Mašanović. Ovdje treba naglasiti da je bratstvo Mašanović u posljednjih dvjesto godina dalo primjernih rodoljuba i velikih junaka i da je do dana današnjega sačuvana tradicija tako da je iz toga malenog bratstva palo u NOB desetak prvoborba, inače viših vojnih i političkih rukovodilaca.

Nikola je svršio osnovnu školu u svom rodnom mjestu. Zatim je primljen u »Kadetski korpus«¹ na Cetinju u kome je nastavio školovanje, a u kome su primani kandidati iz privilegovanih porodica (Nikolina baba Jela, bila je prva rođaka kralja Nikole).

U vrijeme prvog svjetskog rata, Nikola je kao šesnaestogodišnji mladić dobrovoljno stupio u Ceklinski bataljon i učestvovao u svim borbama koje je njegov bataljon vodio protiv neprijatelja a po svjedočenju njegova komandanta majora Dajkovića, u borbama se isticao kao najhrabriji omladinac u bataljonu.

Poslije rata Nikola nastavlja školovanje i, u Zemunu završava bivšu Trgovačku akademiju. Po molbi bude primljen u bivšu Srpsku banku centralu u Zagrebu. Početkom 1923. godine bude premješten u filijalu odnosne banke u Dubrovniku.

Poslije prvog svjetskog rata, braća Mašanović, stupaju na čelu ceklinske omladine i rade na ujedinjenju Crne Gore sa Srbijom. Brzo su uočili da je taj njihov idealni rad za jedinstvo srpsva i jugoslawenstva, politički šićar valikosrpske hegemonije a da su crnogorski »ujedinitelji« samo žandarmi toga ujedinjenja. Tako Nikolin brat Marko u društvu Jovana Tomaševića i drugih, 1919. godine, osnivaju Komunističku partiju. Nikola tada, nježnog zdravlja povlači se iz politike radi školovanja, ali uvijek ostaje simpatizer Partije.

Iz revolta zbog gnusnog ubistva njegova brata, Nikola počinje aktivnije raditi za Partiju a tri godine kasnije daje ostavku na službu u banci, posve se aktivizira i počinje borbu protiv buržoazije i svih eksploatora radničke klase. Njegovim ulaskom u Partiju radnički pokret u Dubrovniku dobija snažan zamah a policijskoj vlasti i kapitalizmu zadaje mnogo veću brigu.

Nikola, borben, ustrajan pun revolucionarnog duha i neustrašiv neumorno radi i aktivira radništvo u gradu i Gružu. U ovom radu bio mu je od najveće pomoći stari iskusni revolucionar Stanko Dragojević, organizacioni sekretar Komunističke partije za Crnu Goru, Boku i Sandžak, koji je tada bio na službi u bivšem Okružnom uredu za osiguranje radnika u Dubrovniku. Ovaj veliki instruktor radničkih pokreta i krutih sindikalnih revolucija daje uputstva dubrovačkoj Partijskoj jedinici. Pogotovo Mašanović (inače rođak sa Dragojevićem), prihvaća sistem Dragojevića u radu na podizanju Partije, te sa svojim starijim drugovima Radelićem, Klarićem i drugim stvara nove kadrove, Dušana Todorovića i druge a kasnije i Veljka Kneževića.

Tako ovaj nemirni i neumorni duh, stalno u pokretu, radi preko Ursovih sindikata uz pomoć svojih borbenih drugova i potpuno onemogućuju rad bivših fašističkih organizacija »Jugorasu« i »Hrsu«.

Nikolinim stupanjem u Partiju, radnički pokret dobija jači zamah. To je i razumljivo. Nikola je u Dubrovniku smatran kao bogataš — »gospar«. U stvari i bio je bogat. Njegovu nepokretno imanje u Crnoj Gori, vrijedilo je u ono doba preko milion dinara. Isto tako njegova imovina u Dubrovniku cijenila se oko sedamstohiljada. Onda je imao platu u Srpskoj banci oko 5.000 dinara mjesečno. Preko svega ovoga je prešao, odbacio je vrlo bogatu rodbinu, koja mu se bogatstvom nudila odbacio je veze sa beogradskim dvorom (preko rodbinskih veza sa kraljem Nikolom) — za njega je Partija iznad svega.

Za svoj revolucionarni rad osuđen je u junu 1936. godine na dvije godine robije koje je izdržao u Sremskoj Mitrovici, a 1941. godine pada i on među mnoge od onih koji su dali svoje živote za čovjeka, za narod, za našu sretnu socijalističku današnjicu.

¹ Kadetski korpus osnovao je na Cetinju ruski car Nikola II i isti o svom trošku održavao. U njemu je trajalo školovanje osam godina a školovali su se vojni i građanski kadrovi. Početkom I svjetskog rata prestao je sa radom.